

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Тези

**77-ї наукової конференції професорів,
викладачів, наукових працівників,
аспірантів та студентів університету**

ТОМ 2

16 травня – 22 травня 2025 р.

БІОПОЛІМЕРИ У НАФТОВИДОБУВНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Нафтовидобувна промисловість постійно стикається з викликами під час буріння свердловин, особливо в умовах високих температур, тиску та складної геологічної структури. Одним із ключових елементів успішного буріння є вибір бурових розчинів, що виконують різні функції, такі як охолодження бурового інструменту, стабілізація стінок свердловини, транспортування бурового шламу на поверхню, а також запобігання викидам флюїдів із пласта. У цій сфері біополімери стали перспективною альтернативою традиційним синтетичним полімерам і хімічним реагентам через свою екологічну безпечність, біорозкладність та здатність зберігати реологічні властивості за складних умов [1].

Біополімери є органічними макромолекулами природного походження, які здатні змінювати реологію рідини, утворювати стабільні суспензії та покращувати фільтраційні властивості бурових розчинів [2]. Їхнє використання у нафтовидобувній промисловості засноване на кількох ключових функціях:

1. Загущення та контроль реології:

Біополімери здатні значно підвищувати в'язкість розчину, що є важливим для транспортування шламу на поверхню. Вони утворюють тривимірні сітки, які дозволяють рідині залишатися стійкою до розділення фаз навіть при високих температурах і тиску. Одним із найбільш поширених біополімерів у бурових розчинах є ксантанова смола, яка має високу стійкість до зсуву і температури, що робить її незамінною при бурінні складних горизонтів.

2. Фільтраційний контроль:

Біополімери допомагають контролювати процес фільтрації бурового розчину через породи. Високов'язкі біополімери, такі як гуарова камедь, можуть утворювати щільну гелеву плівку на стінках свердловини, що зменшує проникнення рідини в породи та запобігає втратам бурового розчину. Це важливо для збереження цілісності свердловини і попередження викидів пластових флюїдів.

3. Стабілізація стінок свердловини:

Використання біополімерних систем також сприяє стабілізації свердловини в умовах нестабільних порід, оскільки вони створюють

гелевий захисний шар на поверхні породи, що запобігає руйнуванню стінок свердловини під час буріння[4,6].

4. Охолодження та змащування:

Завдяки високій в'язкості біополімерних систем буровий розчин краще охолоджує бурове устаткування та зменшує тертя між буровими інструментами та стінками свердловини. Це значно знижує знос обладнання та покращує ефективність буріння.

5. Екологічна безпека та біорозкладність:

Однією з головних переваг біополімерів є їх природне походження та здатність до біорозпаду. Це дозволяє мінімізувати екологічні ризики, пов'язані з утилізацією відпрацьованого бурового розчину, особливо в екологічно чутливих районах, таких як морські шельфи.

Основні біополімери, що використовуються у бурових розчинах

1. Ксантанова камедь:

Це один з найпоширеніших біополімерів, який широко використовується завдяки своїм реологічним властивостям та стійкості до високих температур і зсувних навантажень. Ксантанова смола забезпечує хорошу стабільність розчину навіть при температурі понад 100°C[7]. Її застосовують для контролю в'язкості бурового розчину та поліпшення транспортування шламу на поверхню.

2. Гуарова камедь:

Гуарова камедь – природний полімер, отриманий з насіння гуара. Вона використовується в бурових розчинах через свої властивості гелеутворення і стабілізації рідких систем. При високих температурах гуарова камедь утворює міцні гелеві структури, що зменшують проникнення рідини в породи, забезпечуючи хороший контроль втрат фільтрату.

3. Целюлозні похідні (КМЦ):

Карбоксиметилцелюлоза (КМЦ) та її похідні є ще однією групою біополімерів, що застосовуються для покращення реологічних і фільтраційних характеристик бурових розчинів. Вони відрізняються стійкістю до температур, гарною розчинністю у воді та здатністю до швидкого загущення рідин.

4. Полісахариди та їх похідні:

Полісахариди, як природні макромолекули, що складаються з моносахаридних ланок, також широко використовуються для створення стабільних бурових розчинів.[6] Вони мають високу молекулярну масу і забезпечують високу в'язкість розчинів.

Переваги використання біополімерів у порівнянні з синтетичними полімерами:

1. Екологічна безпека: біополімери є біорозкладними і не накопичуються в навколишньому середовищі, що робить їх екологічно

чистою альтернативою синтетичним полімерним системам, які часто є токсичними або стійкими до біологічного розкладу.

2. Висока стійкість до температур та хімічної дії: у порівнянні з деякими синтетичними матеріалами, багато біополімерів мають кращу стійкість до високих температур та агресивних середовищ. Це особливо важливо при бурінні в умовах високих температур і тиску.

3. Багатофункціональність: біополімери можуть виконувати кілька функцій одночасно: загушення, контроль фільтрації, стабілізація свердловини та охолодження, що робить їх універсальними для використання в бурінні.

4. Економічна доцільність: оскільки біополімери можуть бути отримані з відновлюваних природних ресурсів, їх виробництво потенційно може бути більш економічно вигідним у довгостроковій перспективі, порівняно з синтетичними полімерами, виробництво яких часто залежить від нафтохімічних продуктів.

Хоча біополімери мають ряд переваг, їх використання також супроводжується певними викликами. Серед них — чутливість до мікробіологічного розкладання у звичайних умовах, а також обмеження в стійкості до екстремально високих температур і кислотних середовищ. Для подолання цих проблем ведуться дослідження щодо модифікації біополімерів або їх поєднання з іншими матеріалами, що дозволяє розширити сферу їхнього застосування.

Таким чином, біополімери відкривають широкі можливості для поліпшення властивостей бурових розчинів, особливо в умовах високотемпературних горизонтів, що робить їх важливою складовою сучасних технологій буріння

Література:

1. Rubel, V., & Slichenko, R. (2024). Selection of the optimal formulation of the biopolymer system for the stimulation of productive formations. *Technology Audit and Production Reserves*, 5(1(79)), 57–61. <https://doi.org/10.15587/2706-5448.2024.314230>

2. Salati, M. A., Khazai, J., Tahmuri, A. M., Samadi, A., Taghizadeh, A., Taghizadeh, M. et al. (2020). Agarose-Based Biomaterials: Opportunities and Challenges in Cartilage Tissue Engineering. *Polymers*, 12 (5), 1150. <https://doi.org/10.3390/polym12051150>